

Савченко Юлія

здобувачка вищої освіти,
Херсонський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування імені
адмірала Макарова

Руснак Алла

д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
Херсонський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування імені
адмірала Макарова

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Ведення бізнесу під час воєнного стану – це надзвичайно складний, але життєво необхідний процес. Розвиток бізнесу в умовах війни несе в собі безліч невизначеностей та ризиків. Тільки протягом періоду повномасштабного вторгнення до кінця 2022 р. вітчизняні підприємці зазнали збитків, що оцінюються у 13 мільярдів доларів США, з яких 9 мільярдів доларів США – це збитки, понесені великими та середніми підприємствами. Негайні наслідки конфлікту вразили щонайменше 109 великих та середніх компаній. Непрямі збитки склали 33,1 мільярдів доларів США, з яких представникам бізнесу доведеться відшкодувати 24,9 мільярдів доларів США [1].

За результатами щомісячного опитування керівників промислових підприємств, яке проводить ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» в рамках зміни дії проєкту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network

(США), українські підприємці виділили такі головні проблеми та перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час [2]:

1) зростання цін на сировину та матеріали. Ця проблема виходить на перше місце вже сім місяців поспіль у 2023 р. Однак у вересні абсолютне значення цієї перешкоди зменшилося до найнижчого значення і склало 46 %;

2) небезпека для роботи, пов'язана з атаками країни-агресора. У вересні 40 % опитаного бізнесу говорили про те, що працювати небезпечно;

3) складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України (логістичні проблеми торкнулися 37 % опитаних підприємств);

4) брак робочої сили внаслідок призову або виїзду співробітників (37% зіштовхнулися з браком персоналу);

5) проблема зменшення попиту на продукцію або послуги підприємств (33% учасників опитування);

6) перебої з електро-, водо- та теплопостачанням (32 %);

7) розрив ланцюжків постачання (30 %).

8) проблема браку обігових коштів вийшла на восьме місце рейтингу перешкод для діяльності бізнесу (18 % опитаних);

9) брак палива (12% респондентів вказали на цю проблему);

10) проблема державного регулювання курсу валют (11 %).

Про такі перешкоди, як блокування податкових накладних, пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій, корупція та неправомірні вимоги або тиск з боку контролюючих чи правоохоронних органів, повідомили від 7% і менше підприємств. Крім цього, 5% підприємств, опитаних у вересні 2023 р., вказали, що не зіштовхнулися з жодними проблемами.

Незважаючи на надважкі умови та нестабільне

становище, за даними ЄБА більш ніж половина опитаних, а саме 76 % підприємців планують розширення свого бізнесу, з них: 28 % – ставлять за мету розширити географію присутності; 26 % – планують відкрити нові напрямки діяльності; 25 % – хочуть змінити стратегію на зовнішній ринок; 21 % – будуть збільшувати штат співробітників [3].

Варто також відзначити, що для розширення свого бізнесу підприємці планують використовувати власні кошти, серед опитаних лише 33 % покладаються на кредитування та гранти. Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проєкт Дія.Бізнес, стратегічне агентство Advanter Group провели тринадцяту хвилю досліджень бізнесу в Україні під час повномасштабної воєнної агресії РФ проти України. За результатами цього дослідження, більшість підприємців (45,5 %) вказали, що для реалізації бізнес стратегії і розвитку протягом 3-х років, їм необхідно від \$30 тис. – \$300 тис. на 2023 р. 22,1 % для цих цілей потребують від \$300 тис. – \$1000 тис., 18,2 % до \$30 тис. 8,2 % \$1000 тис. – \$3000 тис. 0, 1,5% додатково потребують для реалізації бізнес-стратегії і розвитку більше \$10000 тис. Детальний розгляд за потребах бізнесу у додатковому фінансуванні на 2023 р. у розрізі регіонів України наведено у табл. 1.

Подолання складнощів у веденні бізнесу є ключовим завданням для сталого розвитку економіки. Ставлення до викликів, що виникають в умовах воєнного стану, визначає успішність компаній [5]. Забезпечення стабільності у виробництві, пошуки альтернативних шляхів поставок сировини та матеріалів, а також розробка стратегій адаптації до змін у політичному та економічному середовищі – це лише деякі з напрямків, які допомагають вітчизняним компаніям подолати перешкоди.

Підтримка уряду та активна участь у програмах підтримки бізнесу є важливим елементом в цьому процесі. У

нинішній складний період слід звернути увагу на розвиток бізнесу в Україні як ефективний інструмент підтримки національної економіки. Це завдання є складним та потребує належної підтримки з боку державного функціонального керівництва для забезпечення виконання суспільно важливих функцій у конкретних галузях видах економічної діяльності.

Таблиця 1

Потреби бізнесу у додатковому фінансуванні
на 2023 р.

Регіон	Потреби бізнесу у додатковому фінансуванні на 2023 р., тис. дол. США					
	До 30	30- 300	300- 1000	1000- 3000	3000- 10000	Більше 10000
Захід	14%	40%	27%	12%	5%	2%
Центр	28%	37%	11%	22%	2%	-
Північ	18%	51%	20%	6%	4%	1%
Схід	19%	42%	14%	12%	9%	5%
Південь	19%	50%	25%	3%	2%	1%

Джерело: сформовано за даними [4]

Список використаних джерел

1. Київська школа економіки. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd> (дата звернення: 15.10.2023).

2. Кузяків О., Ангел Є., Гулік А., Федець І. Нове щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни». ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій». 2023. Вип. 17. URL: https://business.diia.gov.ua/uploads/6/34701-rezul_tati_simnadcatogo_somisacnogo_opituvanna_pidpriemstv_ukra

ins kij biznes pid cas vijni.pdf

(дата звернення 20.10.2023).

3. Як український бізнес виживає в умовах війни? URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1810/yak-ukrainskii-biznes-vizivaje-v-umovah-viini> (дата звернення: 16.10.2023).

4. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в серпні. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-serpni>. 2023. (дата звернення: 25.10.2020).

5. Стефанюк О.Д., Галунець І.Н., Сідненко М.В. Пріоритети розвитку бізнесу у воєнний час. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2361/282> (дата звернення: 18.10.2023).

УДК 65:631

Сисоліна Наталія

к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки, підприємництва та готельно-ресторанної
справи
Центральноукраїнський національний технічний
університет

Сисоліна Ірина

к.т.н., доцент, доцент кафедри
сільськогосподарського машинобудування
Центральноукраїнський національний технічний
університет

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ В АГРОБІЗНЕСІ

Сучасні тенденції інноваційних перетворень впливають на вибір стратегії розвитку. Серед найбільш